

קניין רוחני ותחרות

דברי ברכה

אלון אופיר*

כבר שנים שאנו נמצאים במהפכה ההולכת ומתעצמת. הטכנולוגיה מתקדמת בקצב אקספוננציאלי. עולמות תוכן שלמים עוברים או צפויים לעבור בשנים הקרובות מהפכה של ממש בשל שלל טכנולוגיות המבשילות בשנים האחרונות, ובראשן הבינה המלאכותית. ערכן של חברות מושפע בראש ובראשונה משווי הנכסים הבלתי מוחשיים שבבעלותן, ולא משווי הנכסים המוחשיים שלהן, כפי שהיה בעבר. עוצמתן של מדינות אינה נמדדת עוד במשאבי הטבע שלהן או ביכולת התעשייתית, אלא בחדשנותן.

מדינות מכירות בכך שחדשנות היא הבסיס לצמיחה ולשגשוג כלכלי וכולן מבקשות לקדם כלכלה מבוססת חדשנות, באמצעות מערכות תמריצים שונות, חלקן מעוגנות במשפט. דיני הקניין הרוחני הם הענף המשפטי המרכזי המגן על נכסים בלתי מוחשיים.

שיטת הקניין הרוחני, שבבסיסה מתן תמריץ בצורת מונופולין לממציאים, אומנים ויוצרים תמורת שיתוף בידע ייחודי, היא בת מאות שנים. בבסיס השיטה קיימות הנחות יסוד על פעילותם של השחקנים השונים בשוק: היוצרים, הממציאים, הזמרים, המתחרים, הציבור והשוק בכללותו. קיימות עמדות שונות בנוגע לתקפותן של הנחות אלה. נשמעות דעות שונות בנוגע להתאמות שיש לערוך בשיטה בשל ההתפתחות המדעית וההתקדמות הטכנולוגית. מורכבות נוספת בהבנת השפעת מערכת התמריצים נעוצה בהיבט הגלובלי של דיני הקניין הרוחני – במדינות שונות קיימים שווקים בעלי מאפיינים שונים, המושפעים בצורה שונה מאותה מערכת תמריצים.

לא ניתן להפריז בחשיבותם של מחקרים אקדמיים-אמפיריים ככלי להבנת ההשפעה של השיטה הקיימת על השחקנים השונים והשוק, וככלי מסייע בקביעת מדיניות קניין רוחני מבוססת נתונים, שתמשיך ותקדם את החדשנות מחד גיסא, ותשמר ותפתח את התחרות מאידך גיסא. איוון זה הוא נשמת אפה של כלכלה משגשגת.

כתיבה אקדמית אמפירית, בשפה העברית, המתבססת על נתונים שנאספו בישראל, היא נדירה. בקובץ המאמרים הנוכחי זכינו לכמה מאמרים כאלה. יש לקוות שמאמרים אלה הם סנונית המבשרת את בוא האביב – מאמרים נוספים שיאירו זוויות נוספות של תחומי הקניין הרוחני השונים ויסייעו בבחינת שאלות יסוד בעולם הקניין הרוחני ובגיבוש מדיניות שתעודד חדשנות ותחרות.

הברכה שלוחה לאכסניה של כתב העת, מרכז רנה ומאיר חת לחקר התחרות והרגולציה, למנהלת המקצועית שלו, השופטת בדימוס ד"ר איריס סורוקר, על שבחרה להפנות את הזרקור לתחום הקניין הרוחני בכרך הרביעי של כתב העת מחקרי רגולציה, ולכותבים השונים על המאמרים מאירי העיניים.

* עורך דין, רשם הפטנטים, המדגמים, העיצובים וסימני המסחר.